

บทที่ 11

การดำเนินงานอาชีวอนามัย

แนวคิด

1. สุขภาพของแรงงานเกี่ยวกับผลผลิตของโรงงาน และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของแรงงาน
2. สุขภาพของแรงงานมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการทำงานทั้ง 4 ด้าน คือ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ สิ่งแวดล้อมทางเคมี และสิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยาสังคม
3. การบริการอาชีวอนามัย เป็นการส่งเสริมสุขภาพอนามัยทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคมของผู้ประกอบอาชีพทุกอาชีพ รวมทั้งการควบคุมป้องกันโรคร้ายไข้เจ็บอันเกิดจากอันตรายที่เป็นพิษ และอันตรายในการทำงาน

บริการอาชีวอนามัย

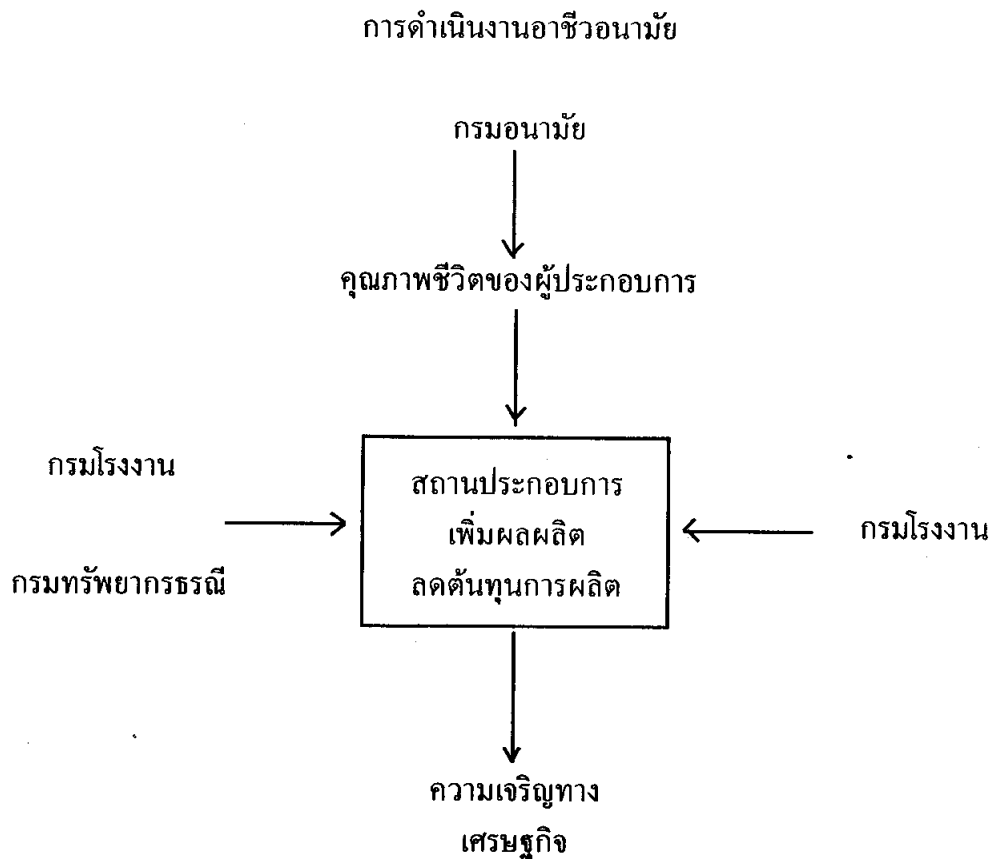
ปัจจุบันนี้ประเทศไทยกำลังเจริญรุดหน้าทางด้านอุตสาหกรรม จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมทั้งมีการนำเอาสารเคมีและวิธีการใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในวงการอุตสาหกรรมอย่างมากมาย คนงานต้องทำงานประมาณวันละ 8 ชั่วโมง ภายใต้สิ่งแวดล้อมในการทำงานต่าง ๆ ได้แก่สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางเคมี สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยาสังคม สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาแก่คนงานคือทำให้สุขภาพเสื่อมลงทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นผลมาจากโรคและอุบัติเหตุที่เกิดจากการประกอบอาชีพและนอกจากนี้ยังทำให้ความเจ็บป่วยที่มีอยู่ก่อนแล้วต้องหายช้าหรือเป็นมากขึ้น จนอาจถึงกับพิการหรือเสียชีวิตได้

ปัญหาเหล่านี้ หากเกิดขึ้นแก่คนงานแล้ว ก็จะทำให้คนงานนั้น ๆ ปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ การขาด และการลางานมีบ่อยขึ้น ย่อมทำให้ผลผลิตโรงงานต่ำลง และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเพิ่มมากขึ้น เป็นผลให้เศรษฐกิจของโรงงานต่ำลง ดังนั้นโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะขนาดเล็กหรือใหญ่ ควรจะได้วางแผนเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของคน

งานให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะยังผลให้ผลผลิตของโรงงานเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว และทำให้เศรษฐกิจของคนงานและโรงงานดีขึ้นด้วย เพราะคนงานมีสุขภาพสมบูรณ์ดีมีความสุข จึงสามารถทำงานได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยด้วยความเต็มใจ บังเกิดผลดีต่อโรงงานจนกระทั่งถึงประเทศชาติในที่สุด

การจัดให้มีบริการอาชีวอนามัยขึ้นในโรงงานอุตสาหกรรมนอกจากจะช่วยลดปัญหาอันเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและโรคภัยไข้เจ็บ ดังกล่าวแล้ว ยังสามารถจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานของแต่ละบุคคลให้มากขึ้น และยืดเวลาของชีวิตการทำงานให้ยืนยาวออกไปอันเป็นการป้องกันการออกจากงานไปก่อนเวลาอันควรอีกด้วย ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้ล้วนแล้วแต่ส่งผลให้เกิดการเพิ่มผลผลิตแก่โรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้น

การบริการอาชีวอนามัย คือ การบริการอาชีวอนามัย เพื่อส่งเสริมดำรงไว้ซึ่งสุขภาพอนามัยที่ดี ทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคมของผู้ประกอบอาชีพทุกอาชีพ รวมทั้งการควบคุมป้องกันโรคภัยไข้เจ็บอันเกิดจากอันตรายที่เป็นพิษ อันตรายในการทำงาน

แผนภูมิที่ 16 การดำเนินงานอาชีวอนามัย

วัตถุประสงค์หลักของการจัดบริการอาชีวอนามัย

1. เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจบั่นทอนสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของพนักงานในสภาวะการทำงาน

2. เพื่อดำเนินการจัดคนงานให้ทำงานเหมาะสมกับความสามารถทั้งทางด้านร่างกายจิตใจและอารมณ์ ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและปราศจากการเสี่ยงต่อสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของคนงานเอง และเพื่อนร่วมงาน

3. เพื่อจัดให้มีการรักษาพยาบาล และฟื้นฟูสมรรถภาพจากการบาดเจ็บ และความเจ็บป่วยที่เนื่องมาจากการประกอบอาชีพ

4. เพื่อช่วยเหลือและกระตุ้นให้มีมาตรการในการสร้างไว้ ซึ่งสุขภาพอนามัยส่วนบุคคล หลักการจัดบริการอาชีวอนามัย ควรมีการดำเนินการในสิ่งต่อไปนี้

1. การจัดให้มีการความปลอดภัยในการทำงาน
2. บริการด้านอาชีวสุขภาพศาสตร์
3. การปรับปรุงงานให้เหมาะสมกับคน
4. การป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพ
5. การรักษาพยาบาลและการส่งต่อ
6. การฟื้นฟูสมรรถภาพในการทำงาน

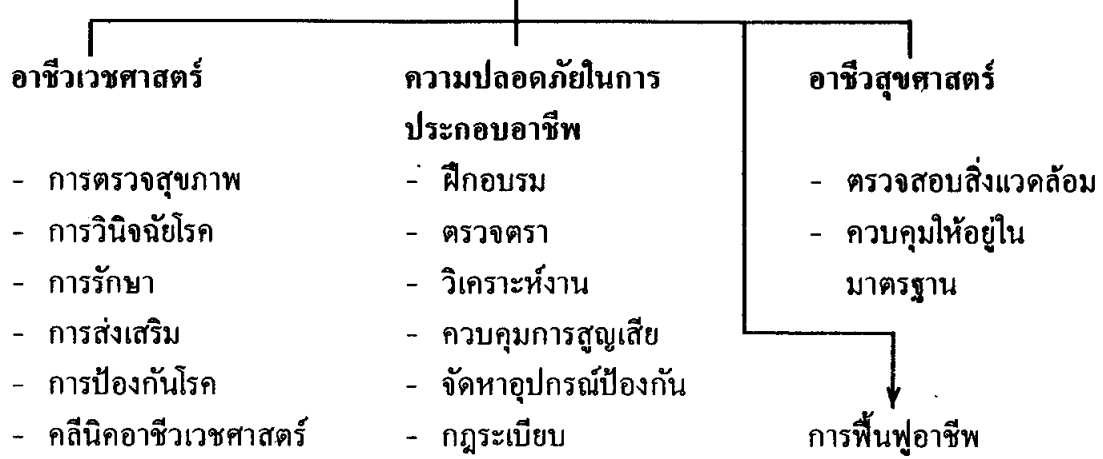
1. การจัดให้มีการความปลอดภัยในการทำงาน โดยการดำเนินการ

1.1 ด้านเครื่องจักร ควรติดตั้งเครื่องจักรให้มีความปลอดภัยมั่นคงแข็งแรงและอยู่ในที่ปลอดภัย มีเครื่องป้องกันอันตรายจากเครื่องจักร เช่น ครอบสายพาน ฟันเฟือง กงล้อ การจัดทำรั้วกันเครื่องจักรที่มีอันตรายและทำเครื่องหมายชี้บอกอันตรายให้ชัดเจน เพื่อให้คนงานได้มองเห็นและปฏิบัติตาม เป็นต้น

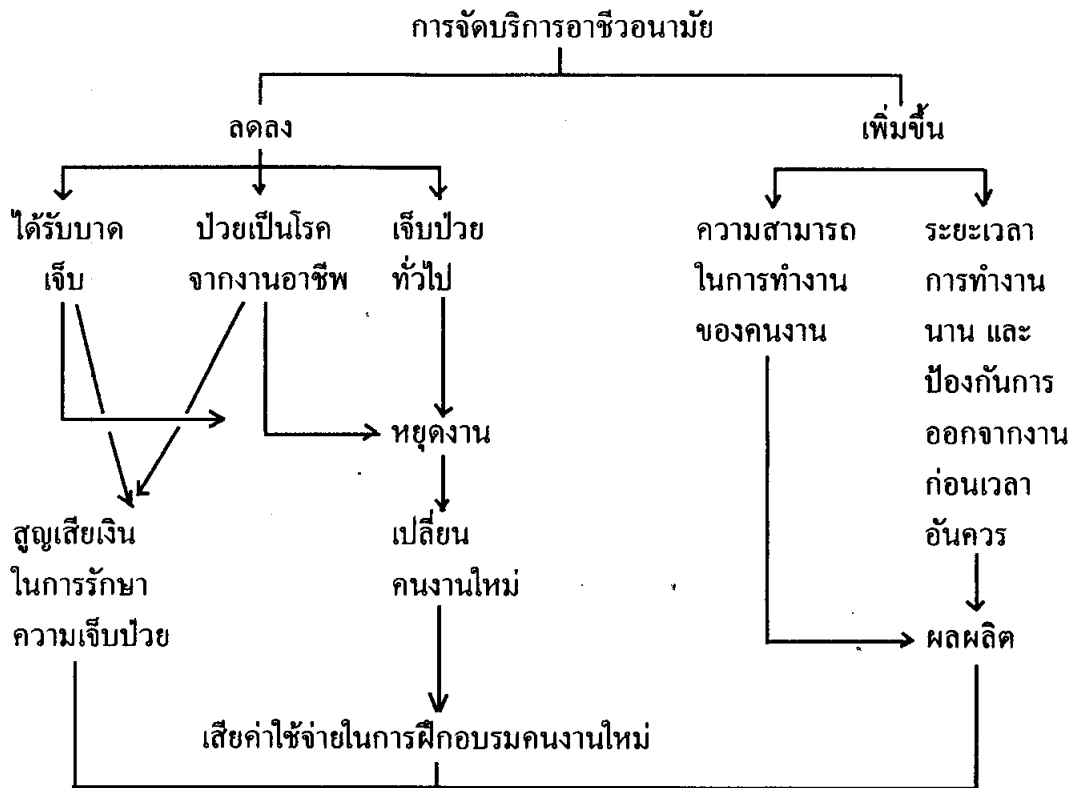
1.2 ด้านโครงสร้างอาคาร จะต้องมีความมั่นคงแข็งแรง ไม่ชำรุด ทรุดโทรม พื้นอยู่ในสภาพเหมาะสม ไม่ขรุขระ ชำรุดเสียหายอันก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ นอกจากนี้ราวบันได ขั้นบันได ต้องอยู่ในสภาพที่ดีไม่ชำรุด เป็นต้น

1.3 ความปลอดภัยทั่ว ๆ ไป เช่น ไม่มีสิ่งของเกะกะกีดขวางทางเดิน การจราจร พื้นสกปรกและลื่น กองวัสดุไม่ถูกวิธี ตลอดจนการรักษาความปลอดภัยทางด้านอัคคีภัยด้วย มีการจัดหาอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลให้คนงานได้สวมใส่ขณะทำงาน ตลอดจนให้ความรู้เรื่องความปลอดภัยในการประกอบอาชีพในโรงงานและออกระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เท่าที่จำเป็นให้คนงานได้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติที่ถูกต้องและปลอดภัย

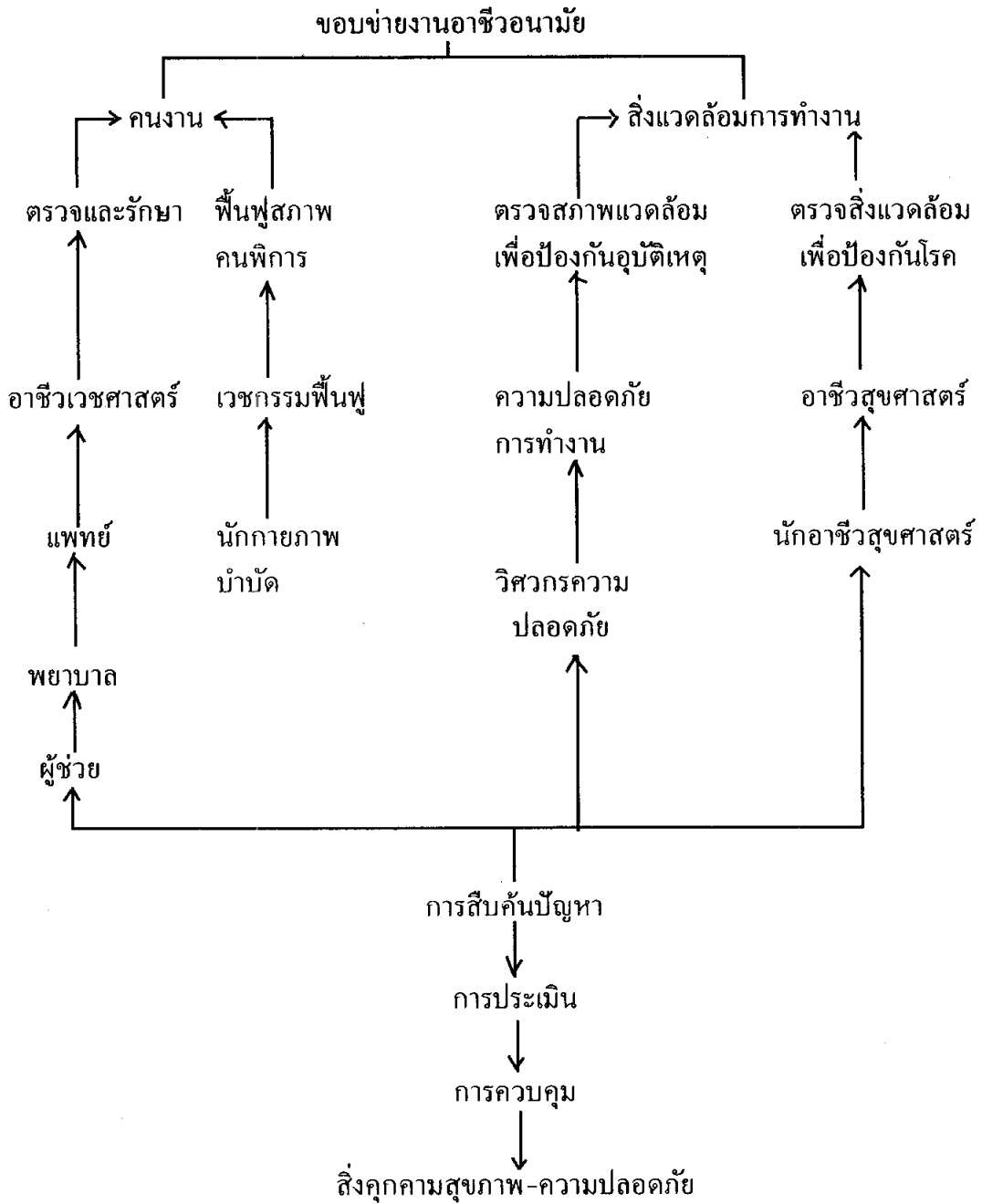
บริการอาชีวอนามัย
(Occupational Health Services)

แผนภูมิที่ 17 บริการอาชีวอนามัย

แผนภูมิที่ 18 การจัดการบริการอาชีวอนามัย

แผนภูมิที่ 19 ขอบข่ายงานอาชีพอนามัย

2. การจัดทำมีบริการด้านอาชีวสุขภาพศาสตร์ ได้แก่การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมภายในโรงงาน อุตสาหกรรมที่อาจเป็นอันตรายต่อคนงาน เช่น ความร้อน ความเย็น แสงสว่าง เสียงดัง เขม่าควัน ไรระเหย ละอองสารเคมี เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะต้องมีการจัดวางแผนกำจัดตั้งแต่ระยะเริ่มตั้งโรงงาน และจัดให้มีการตรวจสอบสุขภาพสิ่งแวดล้อมดังกล่าวเพื่อค้นหาชนิด และปริมาณของสารที่มีอยู่ในอากาศว่ามีในระดับใด เป็นพิษเป็นภัยต่อตัวคนงานและประชาชนหรือไม่ โดยจัดให้มีการตรวจสอบเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอ เมื่อพบว่ามิอะไรผิดปกติก็จะดำเนินการแก้ไขปรับปรุงในที่ที่ทันใดต่อไป เช่น เตาหลอมโลหะ ซึ่งร้อนจัดอาจจะต้องใช้แผงอะลูมิเนียมกันป้องกัน การแผ่รังสีของความร้อนมาสู่คนงาน เครื่องจักรที่มีเสียงดังอาจต้องแยกจากโรงงานใหญ่ไปอยู่ห่าง ๆ พวกเขม่าควัน ฝุ่นละอองต่าง ๆ ต้องทำเครื่องดูดออกไปข้างนอก จนกระทั่งอยู่ในระดับที่ปลอดภัยและก่อนที่จะปล่อยสู่อากาศต้องแน่ใจว่าสิ่งเหล่านี้จะไม่ก่อเหตุรำคาญ และเป็นพิษเป็นภัยต่อประชาชนทั่ว ๆ ไปอีกด้วย ในสถานที่บางแห่งที่ไม่สามารถควบคุมสิ่งแวดล้อมได้ก็จำเป็นต้องจัดหาอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลให้คนงานได้สวมใส่ เช่น เครื่องป้องกันเสียง หมวกนิรภัย รองเท้านิรภัย หน้ากาก และแว่นตาป้องกันแสง เป็นต้น

3. การปรับปรุงงานให้เหมาะสมกับคน ได้แก่การปรับปรุงสภาพการทำงาน การออกแบบเครื่องจักร การออกแบบที่นั่ง เป็นต้น ให้เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติงาน เพื่อที่จะให้คนงานได้ทำงานในสภาพที่สบายทั้งกายและใจ เช่น เครื่องจักรบางชนิดที่ผลิตในต่างประเทศ อาจไม่เหมาะสมกับคนงานไทย เพราะผู้ผลิตต้องการให้ใช้ในประเทศของตนเอง ซึ่งคนงานส่วนใหญ่มีรูปร่างใหญ่โตกว่าคนไทยมาก ดังนั้นการจะเลือกสั่งซื้อเครื่องจักรบางชนิดอาจจะต้องคำนึงถึงเรื่องนี้ไว้บ้าง นอกจากนี้ท่าทางในการทำงานของคนงานก็เป็นเรื่องที่ทำให้คนงานทำงานไม่มีประสิทธิภาพและเสื่อมสุขภาพได้เช่นเดียวกัน เช่น การนั่งทำงานกับพื้น ต้องพับขาและก้มหลังอยู่เรื่อย ๆ นาน ๆ ทำให้เกิดอาการปวดเมื่อยตามกล้ามเนื้อขาและหลังได้ สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่ก็ควรจะได้แก้ไขปรับปรุง โดยให้คนงานได้นั่งปฏิบัติงานในท่าที่เหมาะสมสะดวกสบาย จะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น คนงานบางคนก็ปฏิบัติงานอยู่กับเครื่องจักรอัตโนมัติตลอดเวลา เช่น คนงานตรวจขวดโดยเครื่องอัตโนมัติ จะต้องดูขวดเคลื่อนตามสายพานผ่านแสงสว่าง สีขาวโดยสม่ำเสมอ ก็อาจทำให้คนงานเกิดอาการวิงเวียนศีรษะได้ เพราะความเคร่งเครียดทางจิตใจวิธีการแก้ไขคือการลดระยะเวลาในการทำงานให้สั้นลง เพื่อคนงานจะได้มีเวลาพักผ่อน สายตา และจิตใจไม่ให้เคร่งเครียดเกินไป อันจะเป็นผลช่วยให้สุขภาพจิตของคนงานดีขึ้นเหล่านี้ เป็นต้น จึงนับได้ว่าการปรับปรุงงานให้เหมาะสมกับคนงาน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลให้มีอุบัติเหตุในการทำงานลดน้อยลงอีกด้วย

4. การป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพ โดยการจัดบริการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

4.1 การตรวจร่างกายของคนงานก่อนเข้าทำงาน เพื่อคัดเลือกรับบุคคลเข้าทำงานให้

เหมาะสมกับงานที่จะต้องปฏิบัติ และไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของเขาเอง อีกทั้งเป็นการเก็บรายงานสุขภาพเบื้องต้นของพนักงาน อันจะเป็นประโยชน์ต่อนายจ้างในโอกาสต่อไปข้างหน้า

4.2 การตรวจร่างกายคนงานเป็นระยะ ๆ หลังจากเข้าปฏิบัติงานแล้ว เพื่อค้นหาอาการผิดปกติที่เกิดจากการปฏิบัติงานตั้งแต่แรกเริ่ม เพื่อที่จะได้ควบคุมป้องกันได้ทันทั่วถึง และสามารถรักษาพยาบาลได้ทันทั่วถึง

4.3 การตรวจร่างกายในกลุ่มคนงานกลุ่มพิเศษ เช่น ผู้เยาว์ ผู้หญิง ผู้สูงอายุ เพราะบุคคลกลุ่มเหล่านี้มีโอกาสแพ็พช และเป็นอันตรายจากการประกอบอาชีพได้มากกว่าคนงานทั่ว ๆ ไป

4.4 การตรวจร่างกายในกลุ่มคนงานที่ปฏิบัติงานเสี่ยงต่ออันตราย ซึ่งจำเป็นจะต้องทำงานตรวจพิเศษและบ่อยครั้งกว่าบุคคลอื่น ๆ

4.5 การตรวจร่างกายคนงานหลังจากฟื้นจากความเจ็บป่วยก่อนที่จะเข้าปฏิบัติงานตามเดิม เพื่อดูความสมบูรณ์ของร่างกายของคนงานว่าจะสามารถกลับเข้าทำงานได้มากน้อยเพียงไรหรือไม่

4.6 ให้ภูมิคุ้มกันโรคติดต่อทั่ว ๆ ไปแก่คนงาน เช่น ให้คนงานได้รับการปลูกฝีฉีดวัคซีนป้องกันโรคจากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ

4.7 ให้การส่งเสริมโภชนาการแก่คนงาน เนื่องจากคนงานต้องปฏิบัติงานหนักเป็นเวลา 8 ชั่วโมงเป็นอย่างน้อย ย่อมมีการใช้พลังงานเป็นจำนวนมาก ดังนั้นควรจะต้องให้มีการบริการอาหารที่มีคุณค่าเหมาะสมให้คนงานรับประทานอย่างน้อยวันละ 1 มื้อ โดยการจัดหาอาหารกลางวันแทนการจ่ายเงินค่าอาหารให้คนงาน

4.8 ให้สุศึกษาแก่คนงานเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยแก่คนงาน โดยเฉพาะคนงานใหม่ ต้องพยายามชี้แจงและเน้นความสำคัญของงานด้านนี้ให้เข้าใจและปฏิบัติตามกฎข้อบังคับโดยเคร่งครัด สำหรับผู้ทำงานอยู่ก่อนก็จะต้องมีการประชุมชี้แจงเป็นระยะ ๆ โดยตั้งคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยในโรงงานขึ้น ดำเนินการดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะก็ได้

4.9 จัดให้มีการบริการด้านสวัสดิการแก่คนงาน เช่น ในกรณีที่เกิดประสบความเจ็บป่วยควรมีรถส่งคนงาน จัดสถานที่พักผ่อนในระหว่างพักงาน หรือหลังรับประทานอาหารจัดให้มีการสังสรรค์รื่นเริงเป็นบางครั้งหรือจัดหาสิ่งจูงใจอื่น ๆ ให้คนงานได้ปฏิบัติงานด้วยความสบายใจและมั่นใจในความปลอดภัยของตนเอง เพื่อจะได้ปฏิบัติงานให้กับนายจ้างได้อย่างเต็มที่

4.10 รวบรวมรายงานต่าง ๆ เกี่ยวกับสุขภาพของคนงาน เช่น การขาด การลา การเจ็บป่วย อุบัติเหตุ และอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการปฏิบัติงานต่อไป

5. การรักษาพยาบาลและการส่งต่อ ทางโรงงานควรจัดให้มีการบริการด้านการรักษาพยาบาลแก่คนงานทั้งโรคทั่ว ๆ ไป และโรคอันเนื่องจากการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

การปฐมพยาบาล เพื่อจะให้คนงานได้รับการรักษาพยาบาลทันทีและหายเร็วขึ้น เป็นผลให้โรงงานได้ใช้แรงงานเร็วขึ้นอีกด้วย เป็นการลดความรุนแรงของการเจ็บป่วย ลดอัตราการความพิการและลดอัตราการตายได้ด้วย

6. การฟื้นฟูสมรรถภาพ เมื่อลูกจ้างประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน ควรได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพเพื่อให้สามารถกลับเข้าทำงานได้เช่นเดิมซึ่งในปัจจุบันนี้กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม มีสถาบันที่ทำหน้าที่ในด้านนี้โดยตรงคือ ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน ดั้งเดิมโดยความร่วมมือระหว่างรัฐบาลญี่ปุ่นกับรัฐบาลไทย ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่ลูกจ้างที่ประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานและผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม โดยให้บริการฟื้นฟู 2 ประเภท คือ การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการแพทย์ และการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ

6.1 การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการแพทย์ เริ่มหลังจากลูกจ้างที่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน และผู้ประกันตนได้รับการรักษาจากโรงพยาบาลแล้ว แต่มีความจำเป็นที่จะต้องรับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านการแพทย์ เพื่อให้สามารถให้อวัยวะส่วนที่เลื้อทำงานได้ต่อไป ผู้เข้ารับการฟื้นฟู จะได้รับบริการต่อไปนี้ ควบคู่กับการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ

6.1.1 กายภาพบำบัด

6.1.2 อาชีวบำบัด (กิจกรรมบำบัด)

6.1.3 กายอุปกรณ์เทียมและกายอุปกรณ์เสริม

6.1.4 ส่งผ้าตัดแก้ไขความพิการ

6.2 การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพนี้ ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน ให้บริการ 2 ลักษณะคือ การเตรียมเข้าทำงาน และการฝึกอาชีพ

6.2.1 การเตรียมเข้าทำงาน เพื่อเตรียมลูกจ้างที่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน และผู้ประกันตนให้มีความพร้อมที่จะกลับไปสู่งานเดิม หรือประกอบอาชีพใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพร่างกาย ความรู้ความสามารถ ใช้ระยะเวลาประมาณ 4 เดือน ความรู้ที่ให้ประกอบด้วยงานสาขาต่าง ๆ 7 สาขา คือ

6.2.1.1 งานเครื่องมือกล

6.2.1.2 งานโลหะ

6.2.1.3 งานไม้

6.2.1.4 งานประกอบชิ้นส่วนอุปกรณ์

6.2.1.5 งานสำนักงาน

6.2.1.6 งานสิ่งประดิษฐ์

6.2.1.7 งานซ่อมรถจักรยาน

การฝึกอาชีพนี้จะเริ่มเมื่อสิ้นสุดการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการแพทย์แล้วโดยพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่สภาพร่างกาย ความต้องการของลูกจ้าง นายจ้าง และตลาดแรงงาน รวมทั้งลักษณะงานที่จะไปปฏิบัติ

คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฟื้นฟู

1. เป็นลูกจ้างที่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน และผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม

2. สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในกิจวัตรประจำวัน และสภาพความพิการที่เกิดขึ้นสามารถฟื้นฟูสมรรถภาพในการทำงานให้ดีขึ้นได้

3. ไม่เป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ โรคเรื้อรัง โรคติดต่อร้ายแรง หรือโรคติดต่ออันตราย พิจารทางสมอง จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

4. อายุ 13 ปีขึ้นไป ไม่จำกัดความรู้

ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน จัดบริการให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟู ดังนี้คือ

1. หอพักพร้อมอาหาร 3 มื้อ

2. เบี้ยเลี้ยงและค่าใช้จ่ายประจำวัน

3. ให้คำปรึกษาและแนะแนวอาชีพตลอดจนส่งเสริมการจ้างงาน

4. นันทนาการต่าง ๆ

5. จัดโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่

นอกจากนี้ยังมีมูลนิธิคุณากรสนับสนุนการดำเนินการของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน ด้วยการให้ความช่วยเหลือลูกจ้างที่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย เนื่องจากการทำงานและผู้ประกันตนในการอนุเคราะห์เงินทุนประกอบอาชีพ ให้ความช่วยเหลือเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดหา ภายอุปกรณ์เทียม และภายอุปกรณ์เสริม รวมทั้งเบี้ยเลี้ยงระหว่างเข้ารับการฟื้นฟูฯ เป็นต้น

7. จัดสวัสดิการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยให้คนงาน ดังต่อไปนี้ คือ

7.1 จัดน้ำสะอาดสำหรับดื่ม และห้องน้ำห้องส้วม ตามเกณฑ์ดังนี้

ตารางที่ 4 จำนวนคนงาน ต่อจำนวนที่ของน้ำดื่ม ห้องน้ำ และห้องส้วม

จำนวนคนงาน	น้ำดื่ม จำนวน/ที่	ห้องน้ำ จำนวน/ที่	ห้องส้วม จำนวน/ที่
ไม่เกิน 15 คน	1	1	1
ไม่เกิน 40 คน	1	1	2
ไม่เกิน 80 คน	2	1	3

เกิน 80 คนขึ้นไป น้ำสะอาดสำหรับดื่ม ห้องน้ำ และส้วมเพิ่มขึ้นอีกอย่างละ 1 ที่ สำหรับจำนวน
คนงานทุก ๆ 50 คน เศษของ 50 คนถ้าเกิน 25 คนขึ้นไป ให้ถือเป็น 50 คน

7.2 จัดให้มีบริการเพื่อช่วยเหลือคนงาน เมื่อประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยในการปฐม
พยาบาล หรือในการรักษาพยาบาล ดังรายละเอียดดังนี้

7.2.1 สถานที่ทำงานที่มีลูกจ้างทำงานตั้งแต่ 15 คนขึ้นไปต้องมีปัจจัยในการปฐม
พยาบาล คือ

1. สายยางรัดห้ามเลือด
2. กรรไกร
3. สำลี ผ้าชะแผล ผ้าพันแผล และผ้าเย็บพลาสติก
4. ถ้วยดวงยา
5. ถ้วยล้างตา
6. หลอดหยดตา
7. ถ้วยน้ำ
8. ที่ป้ายยา
9. เข็มกลัด
10. ปากคีบปลายทู่
11. พรอหวัดไข
12. ยาแดงใส่แผล ยาเหลืองใส่แผล หรือทิงเจอร์ไอโอดีน
13. แอลกอฮอล์เอทิลบริสุทธ์ 70%
14. ยาแก้ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก
15. น้ำกรดบอริคล้างตา
16. แอมโมเนียหอม
17. ยาแก้ปวดหัวตัวร้อน
18. ทิงเจอร์ฝิ่นการบูร
19. ยารักษาแผล
20. ยารักษาแผล
21. ยาแก้บิด
22. โซดาไบคาร์บอเนต
23. วาสลินขาว

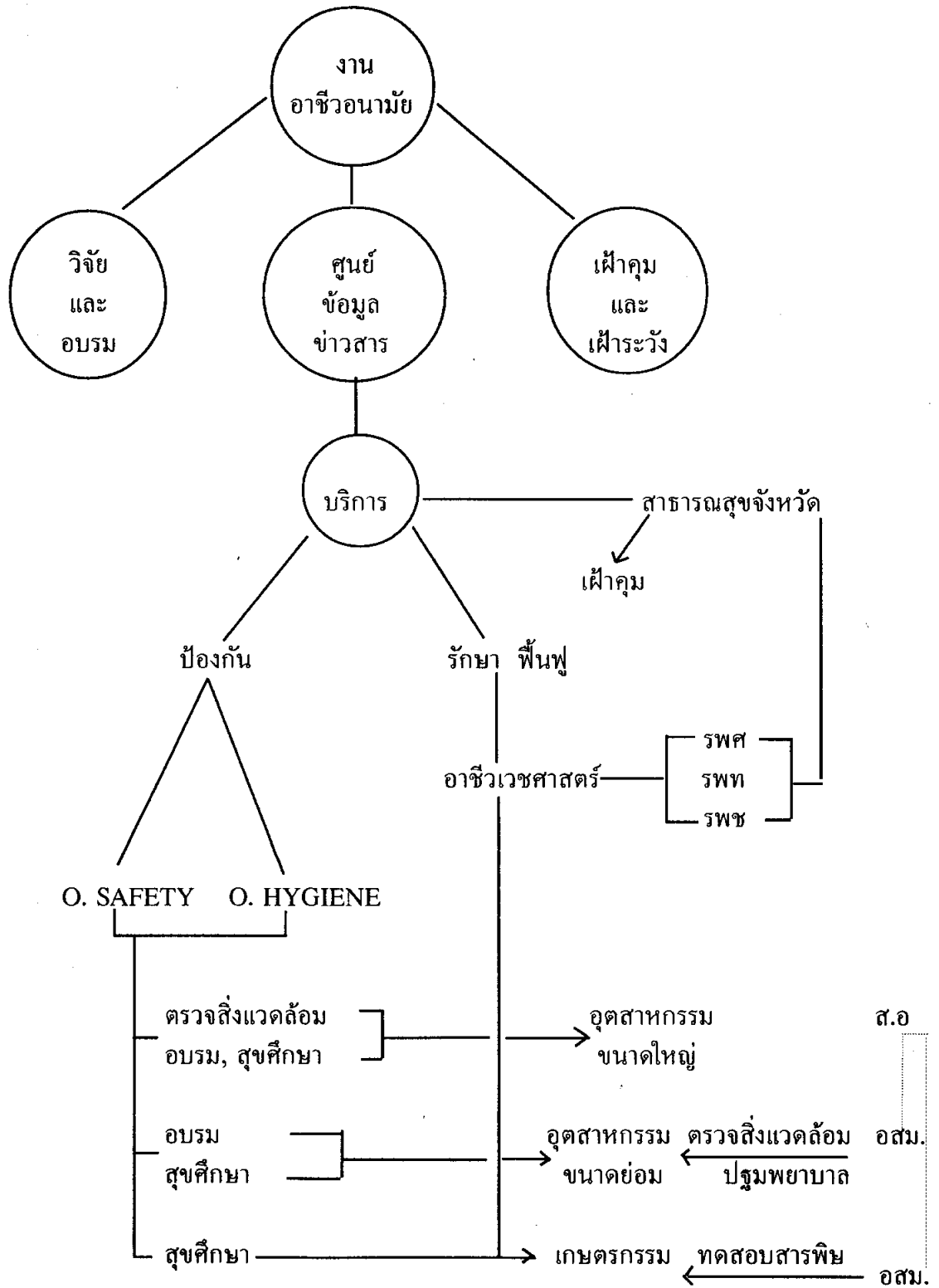
7.2.2 นอกจากสถานประกอบการจะต้องจัดปัจจัยดังกล่าวข้างต้นแล้วยังจะต้อง
จัดให้มีห้องรักษาพยาบาล พยาบาล และแพทย์ เพื่อให้บริการรักษาพยาบาลแก่คนงานที่ได้รับอุบัติเหตุ
และเจ็บป่วยจากการทำงานดังนี้ คือ

ตารางที่ 5 อัตราส่วนคนงานต่อจำนวนเตียงผู้ป่วย จำนวนพยาบาล และแพทย์

จำนวนคนงาน	สถานที่ให้บริการ	จำนวน		
		เตียงผู้ป่วย	พยาบาล	แพทย์
200 คนขึ้นไป	ห้องรักษาพยาบาล สถานพยาบาล พร้อมยานพาหนะ เพื่อส่งต่อผู้ป่วย	1	1 คน	1 คน/เป็นครั้งคราว
1,000 คนขึ้นไป		2	2 คน	1 คน ประจำ ตามเวลากำหนด ไม่น้อยกว่าวันละ 2 ชั่วโมง

สาธารณสุขมูลฐานในงานอาชีวอนามัย

ทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยที่มีส่วนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจากแหล่งสำคัญ 2 แหล่งคือ ในภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตรกรรมในช่วงเวลาที่ผ่านมา การจัดบริการอาชีวอนามัยในประเทศไทยยังค่อนข้างจำกัดมาก ดังนั้นสุขภาพอนามัยของผู้ประกอบอาชีพทั้งหลาย ทั้งในภาคอุตสาหกรรม และเกษตรกรรม จึงได้รับการดูแลไม่ทั่วถึง ถึงแม้ว่าสถานบริการของรัฐ จะให้บริการรักษาพยาบาลแก่บุคคลดังกล่าวแล้วก็ตามแต่ก็ยังขาดการให้บริการทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน ทั้งนี้ เนื่องจากการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความชำนาญ ในด้านนี้เอง แนวความคิดในการใช้อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐานในงานอาชีวอนามัย เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในการประชุมระหว่างชาติ ซึ่งจัดขึ้นที่ศรีลังกา (26-30 เมษายน 2524) ซึ่งจัดโดยสภาความมั่นคงและสมาคมอาชีวอนามัยระหว่างประเทศและองค์การอนามัยโลกที่ประชุมได้เสนอแนะให้มีการศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน ในงานอาชีวอนามัยขึ้นในประเทศ เช่น ประเทศไทย ศรีลังกา และนิวซีแลนด์ ในปัจจุบันองค์การอนามัยโลกได้ให้ความช่วยเหลือการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐานในงานอาชีวอนามัยในประเทศไทย

แผนภูมิที่ 20 งานอาชีวอนามัย

แนวความคิดของการสาธารณสุขมูลฐานในงานอาชีวอนามัย

1. เป็นระบบบริการอาชีวอนามัยเพิ่มเติมจากบริการของรัฐ
2. เป็นการพัฒนาชุมชนโดย สถานประกอบการ คนงาน เจ้าของสถานประกอบการ และชุมชน แก้ปัญหาอาชีวอนามัยพื้นฐานด้วยความร่วมมือกันและด้วยตนเอง
3. ร่วมรับรู้ปัญหาอาชีวอนามัย ร่วมกันหาทางแก้ปัญหาโดยรัฐให้การสนับสนุน
4. งานอาชีวอนามัยเป็นงานที่ดำเนินงานเพื่อตนเอง
5. ความร่วมมือเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงาน คือ กรรมการ กำลังคน และกองทุน
6. ใช้เทคโนโลยีง่าย ๆ ไม่เกินขอบเขตและกำลังที่ชุมชน คนงานเจ้าของกิจการจะเข้าใจ และนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้
7. ต้องสอดคล้องและอาศัยประโยชน์จากสถาบันหรือระบบชีวิตประจำวันของชุมชน
8. ควรมีความยืดหยุ่นในการที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาตามความเหมาะสมของสภาพสิ่งแวดล้อมและปัญหาที่ประสบอยู่ ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องที่เหมือนกันทุกหมู่บ้านหรือสถานประกอบการ
9. เป็นบริการอาชีวอนามัยขั้นพื้นฐานที่ประชาชน คนงาน เจ้าของกิจการ สามารถดำเนินการได้เองในหมู่บ้านและสถานประกอบการ
10. ต้องมีความเชื่อมโยงกับงานบริการสาธารณสุขของรัฐ ในด้านการให้การสนับสนุน การส่งต่อผู้ป่วยเพื่อรับการรักษายาบาลต่อ การให้การศึกษาต่อเนื่องและการให้ข้อมูล ข่าวสารทางด้านสาธารณสุข

วัตถุประสงค์และเป้าหมายในการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานในงานอาชีวอนามัย

1. เพื่อส่งเสริมและสร้างไว้ซึ่งสุขภาพของผู้ประกอบอาชีพ ตลอดจนการป้องกันและควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพ และการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุต่าง ๆ
2. เพื่อขยายการบริการการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยขั้นพื้นฐานให้ครอบคลุม ผู้ประกอบอาชีพทุก ๆ อาชีพ
3. เพื่อให้กลุ่มผู้ประกอบอาชีพได้รับบริการอาชีวอนามัยจากอาสาสมัคร

รูปแบบในการดำเนินงานอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐานในงานอาชีวอนามัย

การดำเนินงานอาชีวอนามัยในรูปการสาธารณสุขมูลฐานยึดหลักการใช้ทรัพยากรที่มีแล้วให้เป็นประโยชน์ เพื่อให้ประหยัดและเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของงานสาธารณสุขของประเทศ ดังนั้นการขยายบริการอาชีวอนามัยให้ครอบคลุมผู้ประกอบอาชีพทุกอาชีพ จึงต้องอาศัยบุคลากร 2 ประเภท คือ

1. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และผู้สื่อข่าวสารสาธารณสุข (ผสส.)

ซึ่งจะต้องได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมให้สามารถดำเนินงานอาชีวอนามัยขั้นพื้นฐานในภาคเกษตรกรรมได้

2. อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐานในโรงงานและเมืองแร่ ซึ่งจะต้องดำเนินการฝึกอบรมขึ้นมาใหม่ เพื่อดำเนินงานอาชีวอนามัยในภาคอุตสาหกรรม

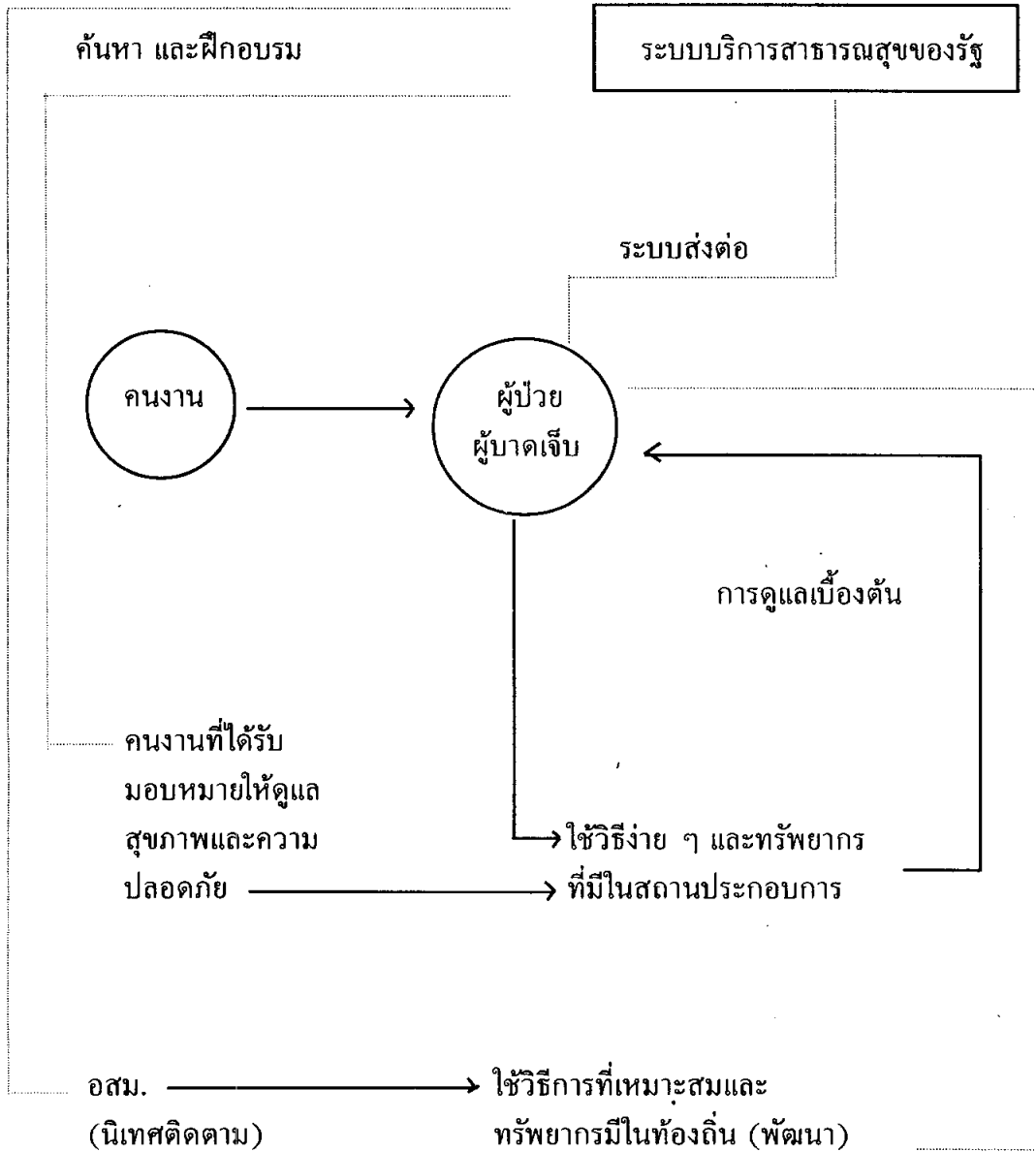
การดำเนินงานอาชีวอนามัยในรูปแบบสาธารณสุขมูลฐานในภาคเกษตรกรรมนั้น อาศัยระบบการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานที่มีอยู่ในปัจจุบันทั้งหมด แต่การดำเนินงานอาชีวอนามัยในรูปแบบสาธารณสุขมูลฐานในภาคอุตสาหกรรมนั้นจำเป็นต้องสร้างบุคลากรสาธารณสุขมูลฐานขึ้นมาใหม่ เพราะผู้ปฏิบัติงานในโรงงานอุตสาหกรรมและเมืองแร่นั้น เสี่ยงต่อโรคและอันตรายจากการทำงานมากกว่าคนทั่วไป อุบัติเหตุจากการทำงานอาจเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ จึงต้องมีผู้ที่อยู่ในโรงงานนั้นพร้อมที่จะให้การปฐมพยาบาลแก่ผู้ที่ได้รับอันตรายหรือบาดเจ็บได้ทันทีก่อนนำผู้ป่วยส่งไปรับการรักษาต่อยังสถานพยาบาลเมื่อจำเป็น นอกจากนี้การเฝ้าระวังโรค และอันตรายในสถานประกอบการนั้น จำเป็นต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การเฝ้าระวังโรคและอันตรายในสถานประกอบการนั้นจำเป็นต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง และมีการตรวจตราอย่างใกล้ชิด ผู้ประกอบอาชีพในสถานประกอบการเป็นบุคคลที่เหมาะสมกว่าบุคคลจากภายนอกสถานประกอบการ เช่น อสม. หรือ ผสส. ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีอาสาสมัครซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานอยู่ในโรงงานหรือเมืองแร่นั้นทำหน้าที่ให้บริการอาชีวอนามัยขั้นพื้นฐานแก่คนงานในสถานประกอบการ บุคลากรในสถานประกอบการ

1. สถานประกอบการที่มีคนงาน 10-99 คน มี อสม.

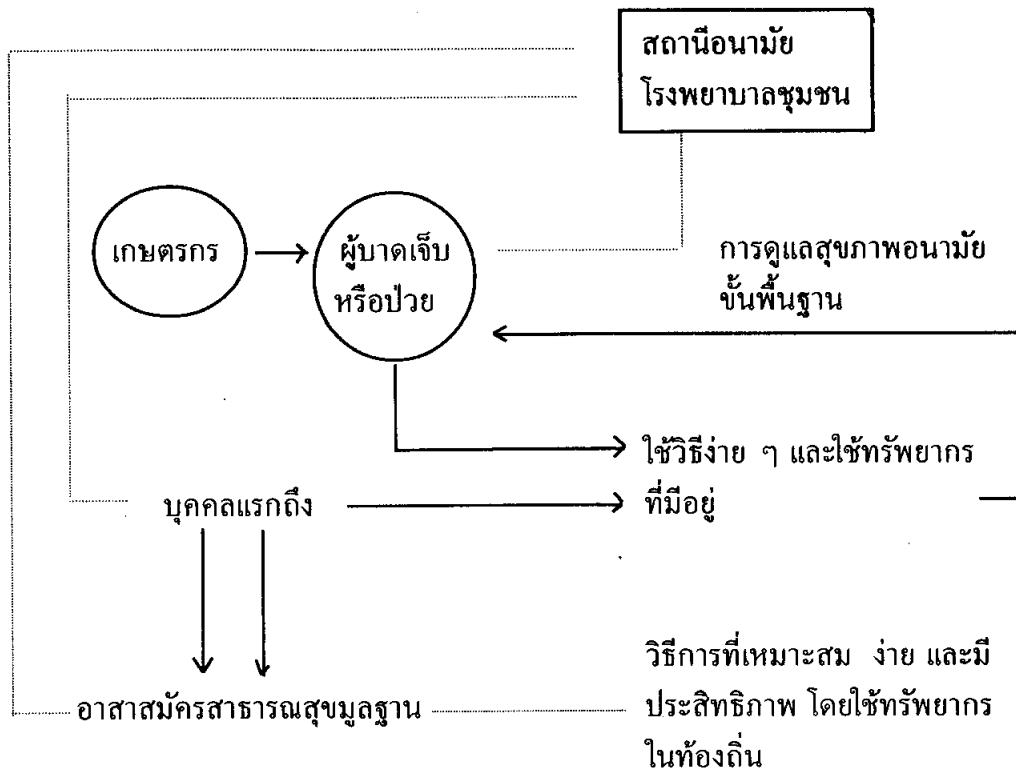
2. สถานประกอบการที่มีคนงาน 100 คนขึ้นไป มีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัย (จป.)

3. สถานประกอบการที่มีคนงาน 200 คนขึ้นไปมีแพทย์มาประจำเป็นครั้งคราว มีพยาบาลประจำ

4. สถานประกอบการที่มีคนงานมากกว่า 1,000 คน มีแพทย์และพยาบาลประจำและมีรถส่งต่อผู้ป่วย

แผนภูมิที่ 21 สาธารณสุขมูลฐานในโรงงานอุตสาหกรรม

แผนภูมิที่ 22 สาธารณสุขมูลฐานในงานเกษตรกรรม

แผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534)

แผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 6 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีวอนามัย สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ แผนงานรองอาชีวอนามัยและแผนงานอาชีวอนามัย

1. แผนงานรองอาชีวอนามัย มีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

1.1 เพื่อลดอัตราการป่วย การตาย และการพิการจากโรคและอุบัติเหตุร้ายที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพ และที่เกี่ยวข้องจากการประกอบอาชีพต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1 ภาคเกษตรกรรม

1.1.1.1 ลดอัตราการป่วย การตาย เนื่องจากการแพ้พิษฆ่าแมลง 5% เมื่อสิ้นแผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ 6

1.1.1.2 ลดอัตราการเกิดอุบัติเหตุร้ายเนื่องจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม 5% เมื่อสิ้นแผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ 6

1.1.2 ภาคอุตสาหกรรม คาดว่าจะสามารถ

1.1.2.1 ลดอัตราการป่วยและการตายด้วยโรคที่เกิดจากการประกอบอาชีพทางด้านอุตสาหกรรม 5% เมื่อสิ้นแผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ 6

1.1.2.2 ลดอัตราการเกิดอุบัติเหตุร้ายแรงจากการประกอบอาชีพอุตสาหกรรม 5% เมื่อสิ้นแผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ 6

1.2 เพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบอาชีพทั้งในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมก่อสร้าง เมืองแร่ และอาชีพอื่น ๆ มีสุขภาพที่ดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

1.3 เพื่อให้ผู้ประกอบอาชีพมีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยจากโรคและภัย และมีสวัสดิภาพในการทำงาน ซึ่งเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่ง

2. แผนงานอาชีวอนามัย มีวัตถุประสงค์ ดังนี้คือ

2.1 เพื่อจัดบริการอาชีวอนามัยในระดับท้องถิ่น ในรูปของการสาธารณสุขมูลฐาน

2.2 เพื่อจัดให้มีการเฝ้าคุมทางอาชีวอนามัย (Occupational Health Monitoring) ได้แก่

2.2.1 การเฝ้าคุมทางชีวภาพ (Biological Monitoring)

2.2.2 การเฝ้าคุมทางสิ่งแวดล้อมการทำงาน (Environmental Monitoring)

2.3 เพื่อจัดให้มีการศึกษาวิจัยในด้านอาชีวอนามัย คือ

2.3.1 ศึกษาวิจัยเพื่อสืบค้นปัญหาสุขภาพอนามัยของผู้ประกอบอาชีพการงานในทุกสาขา

2.3.2 ศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ

2.3.3 ศึกษาวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมในงานสาธารณสุขมูลฐาน

2.4 เพื่อจัดให้มีการศึกษาวิจัยโรคที่เกิดจากการประกอบอาชีพในแง่ที่จะพัฒนาแนวทางการวินิจฉัยโรคและการรักษาพยาบาลที่ถูกต้อง

2.5 เพื่อจัดให้มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยและผู้พิการ

2.6 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้แก่เจ้าหน้าที่ประจำการบริการของรัฐในด้าน

2.6.1 การวินิจฉัย การรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยด้วยโรคที่เกิดจากการประกอบอาชีพ

2.6.2 การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการ เนื่องจากการประกอบอาชีพ

2.6.3 การดำเนินงานอาชีวอนามัยในระดับจังหวัด

แผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)

แผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 7 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีวอนามัย แบ่งได้เป็น

2 ส่วนคือ งานอาชีวอนามัย และงานเวชศาสตร์อาชีวและสิ่งแวดล้อม

1. งานอาชีวอนามัย

ปัญหาสุขภาพอนามัยของประชากรวัยแรงงานเท่าที่ผ่านมา ในช่วงแผนฯ 6 พบว่า อัตราการป่วย การตาย และการพิการที่มีสาเหตุจากโรค หรืออุบัติเหตุร้ายจากการประกอบอาชีพและที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการประกอบอาชีพมีแนวโน้มสูงขึ้น ทั้งนี้ปัญหาสุขภาพ อนามัยและการประสบอันตรายมีสาเหตุสำคัญจากการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและการใช้วัตถุอันตรายมากขึ้น ในสภาพการทำงานที่ไม่เหมาะสม ระบบความปลอดภัยสวัสดิการและการคุ้มครองแรงงานต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ประกอบกับการขาดความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัย และการดูแลสุขภาพเบื้องต้น ทำให้มีพฤติกรรมการทำงานที่ไม่ถูกต้อง และมีความเสี่ยงสูงต่อการประสบอันตรายและโรคจากการประกอบอาชีพ ปัญหาเหล่านี้ ได้ทวีทั้งขนาดและความรุนแรงมากขึ้น เป็นภาระหน้าที่ของกระทรวงสาธารณสุขที่จะเร่งส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการจัดบริการอาชีวอนามัยเพื่อให้ผู้ประกอบอาชีพได้มีความปลอดภัย สุขภาพดี อายุการทำงานยืนยาว และเพิ่มผลผลิตได้อย่างทั่วถึง

วัตถุประสงค์ของงานอาชีวอนามัยเพื่อพัฒนาระบบบริการอาชีวอนามัยให้สามารถครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย และมีรูปแบบการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพทั้งในด้านการบริหารจัดการ การให้บริการแบบผสมผสานการพัฒนาเทคโนโลยี และวิชาการ การพัฒนากำลังคนและการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบอาชีพและองค์กร

หลักการดำเนินงาน

1. พัฒนาประสิทธิภาพและขยายระบบการเฝ้าระวังเพื่อควบคุมโรคสภาพแวดล้อมและการประสบอันตรายจากการประกอบอาชีพให้ครอบคลุมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่มีความเสี่ยงสูง
2. พัฒนาเทคโนโลยีและวิชาการอาชีวอนามัย โดยการเร่งรัดให้มีการศึกษา วิจัยสืบค้นปัญหาการพัฒนา รูปแบบการบริการอาชีวอนามัยที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรม และการกำหนดมาตรฐานทางด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ
3. สนับสนุนและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชน ตามหลักการสาธารณสุขมูลฐาน เพื่อดำเนินงานอาชีวอนามัยทั้งในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม
4. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรสาธารณสุขในการดำเนินงานอาชีวอนามัย โดยประสานกับทบวงมหาวิทยาลัยและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
5. พัฒนาการดำเนินการและการสนับสนุนระบบสารสนเทศ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการให้อาชีวศึกษาในองค์กรระดับต่าง ๆ
6. พัฒนาประสิทธิภาพและการครอบคลุมของการจัดบริการ อาชีวอนามัยผสมผสานทั้งในพื้นที่ทั่วไป และพื้นที่พัฒนาอุตสาหกรรมเฉพาะ

7. พัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพของโครงสร้างพื้นฐานและระบบการบริหารแผนงาน โครงการและทรัพยากรในการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

8. พัฒนาประสิทธิภาพของการประสานงานเพื่อการพัฒนาการกำหนดนโยบาย การจัด บริการอาชีวอนามัย การกำหนดมาตรฐานสุขภาพและสภาพแวดล้อมของการทำงาน เพื่อการคุ้มครองแรงงาน และการสนับสนุนทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ

2. งานเวชศาสตร์อาชีวะและสิ่งแวดล้อม

เนื่องจากโรคที่เกิดจากการพัฒนาหรือโรคจากการทำงาน สิ่งแวดล้อมและสารพิษได้เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก อาทิเช่น โรคพิษจากสารต่าง ๆ โรคหัวใจและความดันโลหิตสูง โรคมะเร็ง การบาดเจ็บและความพิการต่าง ๆ จากอุบัติเหตุ และโรคที่เกิดจากการประกอบอาชีพอื่น ๆ และที่สำคัญคือโรคตายไม่ทราบสาเหตุแบบเฉียบพลัน ตลอดจนการเกิดปัญหาเวชศาสตร์อาชีวะและสิ่งแวดล้อม และปัญหาสุขภาพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพราะประชาชนยังขาดความรู้ และมีทัศนคติและพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องปรากฏให้เห็นอยู่มากทำให้การปฏิบัติเพื่อช่วยชีวิตเบื้องต้นอยู่ในเกณฑ์ต่ำ สถานะบริการด้านการรักษาพยาบาลของรัฐเองก็ยังไม่มียบริการด้านเวชศาสตร์อาชีวะและสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้ป่วยจำนวนมากต้องป่วยหนัก ป่วยนานและเรื้อรัง เป็นปัญหาในการจัดบริการทางการแพทย์ทั้งในด้านค่าใช้จ่ายการให้บริการอื่น ๆ และการขาดแคลนบุคลากรที่เกี่ยวข้องด้วย

ดังนั้นจึงได้มีการเริ่มงานบริการทางเวชศาสตร์อาชีวะและสิ่งแวดล้อมขึ้น เพื่อป้องกันและส่งเสริมสุขภาพของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของงานเวชศาสตร์อาชีวะและสิ่งแวดล้อม คือ

1. เพื่อส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาให้มีการจัดบริการเวชศาสตร์อาชีวะและสิ่งแวดล้อมทั้งในด้านการวินิจฉัย รักษา ควบคุม ป้องกันและฟื้นฟูสภาพสุขภาพ ตลอดจนการตรวจวิเคราะห์ การเฝ้าระวังโรค สอบสวนโรค และการประเมินผลกระทบทางสุขภาพให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และครอบคลุมในทุกกลุ่มเป้าหมาย และทุกพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อพัฒนาวิชาการและบุคลากรทางเวชศาสตร์อาชีวะและสิ่งแวดล้อมในทุกระดับควบคู่กับการศึกษาวิจัย พัฒนา และกำหนดมาตรฐานด้านเวชศาสตร์อาชีวะและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งพัฒนากฎหมายและดำเนินการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

3. เพื่อให้มีระบบข้อมูลพิษวิทยา คลินิกและสารพิษ การเกิดโรค ข้อมูลทางวิชาการที่ใช้ในการวางแผน และการบริหารจัดการ มีระบบการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร การศึกษา ประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจ ตระหนักและเข้าร่วมจนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อสุขภาพอนามัยที่ดี

หลักการดำเนินงาน

1. จัดตั้งสถาบันเวชศาสตร์อาชีวะและสิ่งแวดล้อมใน ส่วนกลาง จัดตั้งฝ่าย เวชศาสตร์ เวชศาสตร์อาชีวะและสิ่งแวดล้อม หรือเทียบเท่าในโรงพยาบาล สถาบัน และศูนย์ในสังกัดกระทรวง สาธารณสุข และหัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาคเอกชน
2. จัดให้บริการเวชศาสตร์อาชีวะและสิ่งแวดล้อม ผสมผสานเข้ากับระบบ บริการ สาธารณสุขทุกระดับ และให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย
3. สร้าง พัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากสิ่งแวดล้อม และจัดให้มีระบบเฝ้าระวัง สอบสวน ควบคุม และป้องกันโรคจากการทำงาน จากสิ่งแวดล้อม และจัดให้มีระบบเฝ้าระวัง สอบสวน ควบคุม และป้องกันโรคจากการทำงานสิ่งแวดล้อมสารพิษ และ ปัญหาเวชศาสตร์อาชีวะและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ
4. พัฒนาวิชาการด้านเวชศาสตร์อาชีวะและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพเป็น มาตรฐานสากลและประยุกต์ให้เหมาะสมกับประเทศไทย และให้มีการฝึกอบรม นิเทศน์ติดตาม และส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศ
5. เร่งรัดและพัฒนาการศึกษาวิจัยทางระบาดวิทยา การวินิจฉัยรักษา ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันและควบคุมโรค พิษฟูสมรรถภาพ และอื่น ๆ รวมทั้งการกำหนดระดับมาตรฐานทางเวช ศาสตร์อาชีวะและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ทั้งในด้านเกณฑ์ทางการแพทย์ปัจจัยต่อโรค การตรวจ วิเคราะห์โรค ตลอดจนทดสอบรูปแบบการจัดบริการที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการวิจัย ฝึกอบรมและ ประยุกต์ใช้เกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ
6. พัฒนาการชั้นสูตวรรษเวชศาสตร์อาชีวะและสิ่งแวดล้อมในด้านวิชาการ คุณภาพและ การควบคุมให้เพียงพอ และครอบคลุมในทุกปัญหา และพัฒนาให้มีชุดตรวจคัดกรอง ที่เกี่ยวข้อง ที่สามารถดำเนินการในชุมชน และการปฏิบัติงานในพื้นที่
7. พัฒนารูปแบบการประชานิเทศน์ ประชาสัมพันธ์ สุขศึกษา และการมีส่วนร่วมของ ประชาชน เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเวชศาสตร์อาชีวะและสิ่ง แวดล้อม
8. พัฒนาและส่งเสริมการพัฒนาทางกฎหมาย โดยยกกร่างและให้มีกฎหมายเวชศาสตร์ อาชีวะและสิ่งแวดล้อม และพัฒนากลไก รูปแบบการประสานงาน ตลอดจนเร่งรัดการประสาน งานความร่วมมือของภาคที่สำคัญในทุกระดับของประเทศและส่งเสริมให้ใช้มาตรการจำเป็นใน การป้องกันปัญหาเวชศาสตร์อาชีวะและสิ่งแวดล้อมกับการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ

แผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

แผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 8 มีการดำเนินงานพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เป็น

อันตรายต่อการประกอบอาชีพ และเสริมสร้างศักยภาพให้ผู้ประกอบอาชีพมีสุขภาพพลานามัย แข็งแรง มีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการประกอบอาชีพ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีวอนามัย

นอกจากกองอาชีวอนามัย กรมอนามัย ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานอาชีวอนามัยโดยตรงแล้ว ยังมีหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีวอนามัย หน่วยงานเหล่านี้มีทั้งที่เป็นหน่วยงานภายในประเทศและหน่วยงานต่างประเทศ

หน่วยงานภายในประเทศ ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาลทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีวอนามัยมีอยู่หลายแห่ง ซึ่งต่างก็มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับอนามัยและความปลอดภัยของผู้ประกอบอาชีพด้วยกัน แต่เน้นหนักไปคนละด้าน หน่วยงานภายในประเทศที่สำคัญ ได้แก่

1. กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน คือ ให้ผู้รับจ้างได้มีสุขภาพอนามัยดี มีความปลอดภัย และมีสวัสดิภาพในการทำงาน รวมทั้งให้มีความสัมพันธ์อันดีและความเป็นธรรมระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการร่างกฎหมายแรงงาน และความปลอดภัยรวมทั้งการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานด้วย นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการควบคุมดูแลให้เจ้าของผู้ประกอบการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยมีสารวัตรแรงงานออกไปทำการตรวจสอบสถานประกอบการต่าง ๆ

2. กรมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม มีหน้าที่ในการป้องกันอุบัติเหตุและเหตุรำคาญอันเนื่องมาจากโรงงานหรือเครื่องจักร การดูแลการเก็บรักษาและการใช้วัตถุมีพิษ วัตถุเคมี วัตถุไวไฟ วัตถุระเบิด หรือวัตถุอื่น ๆ ที่อาจเป็นอันตรายให้เป็นที่ปลอดภัย รวมทั้งควบคุมการจัดโรงงานให้ถูกสุขลักษณะอนามัยด้วยในการดังกล่าวนี้ กรมโรงงานเป็นผู้ใช้พระราชบัญญัติโรงงานรวมทั้งจัดให้มีพนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปในโรงงานระหว่างเวลาทำงาน โดยมีสิทธิออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ประกอบกิจการโรงงาน จัดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตหรือให้หยุดประกอบกิจการทั้งหมดหรือบางส่วนได้จนกว่าจะปรับปรุงแก้ไขแล้ว

3. กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหน่วยงานของรัฐบาลซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับวิชาการทางด้านการเกษตร ได้จัดตั้งให้มีสาขาวิจัยวัตถุมีพิษขึ้นที่กองกัญและสัตววิทยา ทำหน้าที่ในการศึกษาทดลองและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับวัตถุมีพิษที่ใช้ทางด้านเกษตรกรรม และการสาธารณสุขในประเทศ ดังนั้น จึงเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการสารมีพิษต่าง ๆ ข้อมูลเหล่านี้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาวิจัยด้านอาชีวอนามัยที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรได้เป็นอย่างดี

4. กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายสวัสดิการ สำหรับดูแลควบคุมเรื่องสุขภาพอนามัยของผู้ประกอบอาชีพเหมืองแร่ โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายกระทรวงให้

ความคุ้มครองแก่คนงาน โดยให้ผู้ถือประทานบัตร ผู้รับใบอนุญาตทั้งเหมืองชั่วคราวและผู้รับใบอนุญาตแร่ จัดหาปัจจัยในการปฐมพยาบาล เพื่อช่วยเหลือคนงานได้ทันท่วงที เมื่อประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย รับผิดชอบในการรายงานอุบัติเหตุ จัดให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้ แสงสว่าง และส้วมที่ถูกต้องลักษณะ ให้แก่คนงานในเขตเหมืองแร่ และเขตที่มีการแต่งแร่ ให้ความร่วมมือจัดส่งบุคคลเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุ หรือการปฐมพยาบาล จัดให้มีการระบายอากาศอย่างถูกต้องในการทำเหมืองใต้ดิน เป็นต้น

หน่วยราชการที่ดำเนินงานเกี่ยวกับงานอาชีวอนามัยมีหลายฝ่าย ดังนั้น รัฐบาลจึงได้จัดให้มีคณะกรรมการประสานงานอาชีวอนามัยแห่งชาติ ซึ่งมีตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้ดำเนินการทำหน้าที่ประสานงานและร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

หน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้คือ

1. สมาคมส่งเสริมความปลอดภัย อนามัยในการทำงาน (ประเทศไทย) The Safety & Health at Work Promotion Association (Thailand) ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2529 โดยมีมติคณะรัฐมนตรี เพื่อเป็นแหล่งรวมของผู้มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ในด้านความปลอดภัยในการทำงาน ตามสถานประกอบการต่าง ๆ เพื่อจะได้ปรึกษาแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน รวมทั้งการทำกิจกรรมด้านส่งเสริมความปลอดภัย ตลอดจนการประสานงาน กับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบันสมาคมฯ ตั้งอยู่ที่สถาบันวิจัยความปลอดภัยในการทำงาน เลขที่ 22/3 ถนนบรมราชชนนี ต. นิคมพลี เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

2. มูลนิธิเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในการทำงาน มูลนิธิฯ ให้การส่งเสริม สนับสนุน ให้ความช่วยเหลือแก่กุลวิชาการ การเงิน และทรัพย์สินอื่น เพื่อส่งเสริมความปลอดภัย สุขภาพ อนามัย และสวัสดิภาพในการทำงาน แก่คนงาน มูลนิธิฯ ตั้งอยู่ที่สถาบันความปลอดภัยในการทำงาน กรมสวัสดิการ และคุ้มครองแรงงาน

สำหรับหน่วยงานจากต่างประเทศนั้น มีหน่วยงานระหว่างประเทศที่สำคัญอยู่ 2 หน่วยงาน ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยและสวัสดิภาพความปลอดภัยของผู้ประกอบอาชีพ คือ องค์การอนามัยโลก (WHO) และองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ทั้งสององค์การนี้ได้ช่วยเหลือและสนับสนุนงานอาชีวอนามัยในประเทศไทยในรูปของการให้ทุนในการซื้อเครื่องมือวิทยาศาสตร์ เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัย และใช้ในการดำเนินการตรวจวัดสภาพแวดล้อมในการทำงานหรือใช้ในการจัดซื้อเอกสาร ตำราทางวิชาการต่าง ๆ การให้ทุนเพื่อการศึกษาและฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ทางด้านอาชีวอนามัย ให้มีความรู้เพียงพอในการปฏิบัติงานและมีความรู้ในระดับทัดเทียมกับต่างประเทศ นอกจากนี้ความช่วยเหลือยังมาในรูปของการส่งผู้เชี่ยวชาญทางด้านอาชีวอนามัย มาช่วยให้คำแนะนำในการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในระยะสั้นด้วย

สรุป

การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม คนงานต้องทำงานภายใต้สภาวะแวดล้อมในการทำงานต่าง ๆ ซึ่งแวดล้อมเหล่านั้นล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อสุขภาพของคนงานทั้งสิ้นทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ผลกระทบเหล่านี้ย่อมนำมาซึ่งการเจ็บป่วยเป็นโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ ซึ่งอาจถึงกับพิการหรือเสียชีวิตได้ ปัญหาเหล่านี้หากเกิดขึ้นกับคนงานแล้วย่อมทำให้คนงานนั้น ๆ ปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ การขาดงาน การลางานมีบ่อยขึ้น ทำให้ผลผลิตโรงงานต่ำลง และเพิ่มค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลมากขึ้น เป็นผลให้เศรษฐกิจของโรงงานต่ำลง ปัญหาเหล่านี้จะลดลงได้ถ้าจัดให้มีบริการอาชีวอนามัยขึ้นในโรงงาน โดยการจัดให้มีการดำเนินการในด้านการจัดให้มีการปลอดภัยในการทำงาน จัดบริการด้านอาชีวสุขภาพ การปรับปรุงงานให้เหมาะสมกับคน การป้องกันโรคและส่งเสริม สุขภาพการรักษาพยาบาลและการส่งต่อ การฟื้นฟูสมรรถภาพในการทำงาน และการจัดสวัสดิการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยให้คนงาน

การดำเนินงานอาชีวอนามัยในปัจจุบัน ยังไม่ครอบคลุมผู้ประกอบอาชีพทุกอาชีพเท่าที่ควร สิ่งที่จะช่วยให้มีการดูแลสุขภาพอนามัยของผู้ประกอบอาชีพทุกอาชีพอย่างทั่วถึง ทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ก็คือ การดำเนินงานโดยใช้อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน ในงานอาชีวอนามัย โดยมีหลักสำคัญในการดำเนินงาน คือ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัด สอดคล้องกับการบริการขั้นมูลฐาน และขยายบริการอาชีวอนามัยในหมู่บ้าน (อสม.) ผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส.) และอาสาสมัครสาธารณสุข ในอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลาง

กิจกรรมเสริม

1. ศึกษาดูงานการดำเนินงานอาชีวอนามัย ในสถานประกอบการ
2. สำรวจปัญหา ในการดำเนินงานอาชีวอนามัย ในสถานประกอบการ ในท้องถิ่นของท่าน พร้อมทั้งหาทางแก้ไขปัญหานั้น

หนังสืออ้างอิง

- พัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน, สถาบัน. แผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539). เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา, 2534.
- เสถียร วิชัยลักษณ์ และสืวงศ์ วิชัยลักษณ์ (ผู้รวบรวม). ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 103 เรื่อง การคุ้มครองแรงงาน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นิติเวช. 2519.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชาอาชีวอนามัยหน่วยที่ 8-15. พิมพ์ครั้งที่ 6, นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2533.
- อนามัย, กรม. คู่มือปฏิบัติงานอาชีวอนามัยสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร : กองอาชีวอนามัย กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (ม.ป.ป.).
- _____ . คู่มือการอบรมอาสาสมัครประจำโรงงาน. กรุงเทพมหานคร : กองอาชีวอนามัย กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (ม.ป.ป.).
- Waldron, H.A. and Harrington, J.M. **Occupational Hygiene**. London : Backwell Scientific Publications, 1980.